

Ivan Kovač*

UDK 339.5.057.7(497.5)

JEL Classification F14, P33

Stručni članak

ANALIZA MEĐUNARODNE ROBNE RAZMJENE REPUBLIKE HRVATSKE OD GODINE 2001. DO 2010.

U radu se analizira vanjskotrgovinska robna razmjena Republike Hrvatske i njezine osnovne makroekonomske odrednice kretanja u razdoblju od 2001. do 2010. godine. Pritom je osnovni cilj rada, analizom sekundarnih podataka dobivenih od Državnog zavoda za statistiku, utvrditi učešće i utjecaj pojedinih županija u međunarodnoj robnoj razmjeni Republike Hrvatske. U radu se istražuje razina vanjskotrgovinske robne razmjene, uvozna ovisnost, izvozna propulzivnost te stupanj otvorenosti i visina uključenosti Republike Hrvatske i njezinih županija u međunarodnu razmjenu roba. U radu su prikazani aspekti i utjecaji recesijskih kretanja na vanjskotrgovinsku robnu razmjenu. Rezultati upućuju da Republika Hrvatska ima nisku robnu izvoznu propulzivnost i visoku uvoznu ovisnost u promatranom razdoblju.

Ključne riječi: međunarodna ekonomija, vanjskotrgovinska robna razmjena, konkurentnost gospodarstva, uvoz, izvoz, recesija

1. Uvod

Svrha ovog rada je analiza međunarodne robne razmjene Republike Hrvatske u periodu od 2001. do 2010. godine s posebnim osvrtom na sudjelovanje i udio županija kao, u ekonomskom smislu, vrlo heterogenih teritorijalnih jedinica u državi. Pritom je rad strukturiran na način da nakon uvodnog teoretskog dijela sli-

* I. Kovač, dr.sc., ravnatelj Državnog zavoda za statistiku (E-mail: kovaci@dsz.hr)

Prvobitna verzija članka primljena je u uredništvo 26. 09. 2011., a definitivna 01. 02. 2012.

jedi prikaz međunarodne robne razmjene na nacionalnoj razini, a potom i na razini pojedinih županija. Slijedi razmatranje izvozne i uvozne propulzivnosti na razini županija te usporedba kretanja vanjskotrgovinske razmjene Republike Hrvatske s međunarodnim okruženjem. Na samom kraju rada, u zaključku, dana je sinteza istraživanja i navedene opće implikacije koje ono ima, odnosno pruža za vođenje makroekonomske politike Republike Hrvatske.

Uspješnost jedne države na međunarodnom tržištu određena je konkurentskom sposobnošću svih njenih poslovnih subjekata uključenih u vanjskotrgovinsko poslovanje, odnosno u međunarodnu razmjenu. U svemu tome ključno je posjedovanje konkurentске prednosti, na temelju čega se ostvaruje veća profitabilnost (Grant, 2010.). Na globalnom svjetskom tržištu samo one nacionalne ekonomije, odnosno poslovni subjekti tih nacionalnih ekonomija, ostvaruju konkurentsku prednost kada su sposobni kreirati veću ekonomsku vrijednost u odnosu na svoje konkurente (Barney, 2008.).

Internacionalizacija je važan put kroz koji novi i mali pothvati mogu ostvariti potencijal rasta (Pangarkar, 2008.). Osim povećanja profitabilnosti, njome se mogu ostvariti koristi specijalizacije i fleksibilnosti u razvoju ekonomije razmjera i obujma, poticanju učinkovitosti proizvodnje, bržoj nadoknadi ulaganja, pristupu stranim tehnološkim, marketinškim i menadžerskim znanjima. Ne iznenađuje da političari, na državnoj razini ali i izvan nje, žele aktivno promovirati i poticati nove i male internacionalne pothvate (OECD, 2000.). Veliki broj takvih primjera nalazimo u okviru Europske unije. Internacionalizacija je od vitalnog značaja za daljnji rast i razvoj novih i malih ulaganja u tranzicijskim državama srednje i istočne Europe, koje predstavljaju relativno mala domaća tržišta (Manolova, Manev & Gyoshev, 2010.).

Uz internacionalizaciju, globalizacija predstavlja sasvim sigurno jednu od dominantnih tema, kako u akademskim tako i u poslovnim krugovima u posljednjih nekoliko desetljeća, a izrazito u posljednja dva. Sama činjenica da globalno poslovanje neprestano raste, a uz to ga još karakteriziraju složenost i raznolikost, dovodi do porasta znanstvenih istraživanja za potrebe poslovnih subjekata koji posluju izvan svojih nacionalnih granica (Fahy, 2002.).

Danas je gospodarstvo cijeloga svijeta duboko prožeto i određeno internacionalizacijom i globalizacijom poslovanja tako da je primarni cilj svakog nacionalnog gospodarstva što uspješnije uključivanje u međunarodnu podjelu rada. Internacionalizacija poslovanja jednog nacionalnog gospodarstva određena je stupnjem internacionalizacije njenih poslovnih subjekata (poduzeća), a posebno onih koji u najvećoj mjeri sudjeluju u ukupnom izvozu i uvozu, odnosno u međunarodnoj razmjeni dotične države. Albaum i suradnici definiraju internacionalizaciju kao evolucijski proces razvoja izvoznih aktivnosti poduzeća (Albaum, Strandkov, Duerr & Dowd, 1989.).

Mnoga su istraživanja provedena u posljednja tri desetljeća koja ukazuju na pozitivan odnos između internacionalizacije i uspješnosti poslovanja poduzeća. Nažalost, do danas ne postoji dosljedni empirijski dokaz za navedeno (Annavarjula & Beldona, 2000.). Novija literatura koja obrađuje teme međunarodnih pothvata i globalnih poduzeća, prepoznaje inherentnu složenost poslovanja u globalnom poslovnom okruženju te ukazuje na čimbenike koji omogućavaju bržu internacionalizaciju (Loane, Bell & McNaughton, 2007.). Većina autora ističe pojavu novih komunikacijskih tehnologija i procesa, povećanu liberalizaciju trgovine, regionalne ekonomske integracije i rast međunarodnih mreža (Knight, 2000.).

Poznata je činjenica da internacionalizacija aktivnosti može značajno koristiti poslovanju pojedinih poslovnih subjekata i ona je kao takva već dugo glavni pokretač međunarodne ekspanzije pojedinih poslovnih subjekata, a time i međunarodne ekspanzije cjelokupne nacionalne ekonomije kojoj pripadaju ti poslovni subjekti (Gomes & Ramaswamy, 1999.).

Važnu strategiju, a često i garanciju uspjeha pojedinih nacionalnih ekonomija na svjetskom, odnosno globalnom tržištu predstavlja specijalizacija. Neophodno je istaknuti značenje i važnost međunarodne specijalizacije i međunarodne podjele rada kao dva bitna preduvjeta za začetak, odvijanje i uopće razvoj međunarodne ekonomije. Posebno danas, više nego ikada, u uvjetima snažne globalizacije ekonomska uspješnost jedne nacionalne ekonomije usko je vezana uz razinu integriteta u svjetsko tržište, a time i njezinu uspješnost u razmjeni dobara, usluga, kapitala, tehnologija i znanja na tom globalnom tržištu.

U ovom radu prikazuju se različiti pokazatelji međunarodne razmjene po županijama Republike Hrvatske. Odabranim pokazateljima nastojala se dokazati hipoteza da su otvorenost gospodarstva i izvozna propulzivnost pozitivno korelirane s razvijenošću pojedine županije. Oskudnost pokazatelja o različitim socio-ekonomskim determinantama rasta na regionalnoj razini onemogućila je primjenu složenih ekonometrijskih metoda, te su primarno korištene metode deskripcije i komparativne analize pokazatelja po županijama uz slikovni prikaz povezanosti pojedinih analiziranih varijabli.

2. Uloga i značaj međunarodne razmjene u Republici Hrvatskoj

Republika Hrvatska u gospodarskom smislu ubraja se u skupinu malih država, a kada je riječ o njezinim resursima ona je srednje bogata država. Slijedom toga, nije teško pretpostaviti da međunarodno poslovanje, iznad svega izvoz roba i usluga na međunarodno tržište, predstavlja izuzetnu važnost za njen brži i snažniji gospodarski rast i razvoj. No, pri tome se ne smije izgubiti iz vida neko-

liko otežavajućih okolnosti koje predstavljaju nedostatak hrvatskog gospodarstva kada je riječ o izvozu, kao što su: usitnjena proizvodnja hrvatskog gospodarstva, nedostatni proizvodni kapaciteti, nedostatak jasne nacionalne izvozne strategije, teži pristup svjetskom kapitalu, problemi vezani uz transfer novih tehnologija i znanja itd. U literaturi se može zapaziti tvrdnja kako uspješnost izvoza u najvećoj mjeri ovisi o pristupu financijskim resursima (Ling-yee & Ogunmokun, 2001.).

Konkurentnost hrvatskog gospodarstva predstavlja jedan od najvažnijih preduvjeta vezanih uz međunarodnu razmjenu Republike Hrvatske i njen uspjeh i poziciju na međunarodnom tržištu. Slijedom toga, već dugi niz godina jedan od strateških ciljeva hrvatske gospodarske politike predstavlja jačanje ukupne konkurentnosti hrvatskog gospodarstva, a time i jačanje izvoza kao strateškog opredjeljenja. Izvoz ima izuzetnu važnost, i on se nesumnjivo ubraja među najznačajnije i najbrže rastuće aktivnosti čija je stopa rasta veća od proizvodnje u međunarodnoj ekonomiji (Lee & Habte-Giorgis, 2004.).

Za rast i razvoj hrvatskog gospodarstva s aspekta međunarodne ekonomije izrazito je važno povećanje izvoza, ali onog koji ima povoljnu strukturu. U tom izvozu moraju dominirati proizvodi s visokom dodanom vrijednošću u odnosu na izvoz sirovina, lohn-poslove, kao i proizvode s malom dodanom vrijednošću. Jedino veliki udio izvoznih proizvoda čija je dodana vrijednost na zadovoljavajućoj razini osiguravaju korist hrvatskom gospodarstvu. Samo takav izvoz generira dobit, osigurava dugoročnu konkurentnost, zaposlenost te samim time doprinosi dobrobiti hrvatskog gospodarstva u cjelini. Važno je da tako strukturirana vanjskotrgovinska robna razmjena ima što veću pokrivenost uvoza izvozom. Budući da je na taj način moguć pozitivan utjecaj međunarodne razmjene, odnosno izvoza na povećanje BDP-a, čime se dugoročno osigurava rast standarda i razvoj hrvatskog gospodarstva.

Svaki poslovni subjekt mora razvijati svoju strategiju konkurentnosti na svjetskom tržištu temeljenu na vlastitim potencijalima koji predstavljaju dugoročnu komparativnu prednost, a samim time mora se osigurati povećanje dodane vrijednosti proizvoda i usluga. Izvozeći na međunarodno tržište, poslovni subjekti najbolje uče i stječu međunarodna iskustva koristeći različite modalitete međunarodnog marketinga (Root, 1987.). Kod podizanja dodane vrijednosti izvoznih proizvoda, najznačajniji faktori su vezani uz primjenu znanja i inovacija te upotrebu novih tehnologija. Isto tako izrazito je važna primjena najnovijih znanja vezanih uz marketing, prodaju i distribuciju. Za uspjeh hrvatskog gospodarstva u cjelini u pogledu međunarodne razmjene najveće značenje nesumnjivo ima transfer znanja i tehnologija te strateško povezivanje s međunarodnim poslovnim subjektima.

Već duže vrijeme u literaturi koja se bavi međunarodnom ekonomijom dominira tvrdnja o postojanju jake uzročno-posljedične veze između rasta bruto

domaćeg proizvoda i vanjske trgovine. Pri tome se prije svega misli na važnost i značenje razine konkurentnosti izvoznog sektora svake države. U istraživanjima često se susreću ekonometrijski modeli koji imaju ambiciju utvrditi utjecaj izvoza na rast bruto domaćeg proizvoda (Kravis, 1970.). Kod različitih autora nalazimo različitu razinu izračunatih koeficijenata koji prikazuju odnos između izvoznih prihoda i rasta bruto domaćeg proizvoda ovisno o veličini uzorka, izboru različitih varijabli kao i njihovom broju (Balassa, 1978.).

3. Analiza ukupne međunarodne razmjene Republike Hrvatske u razdoblju od 2001. do 2010.

U analizi vanjskotrgovinske razmjene Republike Hrvatske s inozemstvom neophodno je odvojeno analizirati vanjskotrgovinsku razmjenu roba od razmjene usluga budući da, promatra li se izvoz kao glavni čimbenik povećanja konkurentnosti, u razdoblju od 2001. do 2010. godine usluge u odnosu na robe čine veći dio vanjskotrgovinske razmjene Republike Hrvatske (Tablica 1).

Tablica 1:

UDIO IZVOZA ROBA I USLUGA U BDP-U U REPUBLICI HRVATSKOJ OD 2001. DO 2010. (%)

	Izvoz roba i usluga	Izvoz roba	Izvoz usluga	Uvoz roba i usluga	Uvoz roba	Uvoz usluga
2001.	43,4	20,7	22,8	47,4	38,5	8,9
2002.	40,9	18,8	22,1	49,3	39,9	9,4
2003.	42,6	18,4	24,1	50,4	41,5	9,0
2004.	42,9	20,0	22,9	49,3	40,3	9,0
2005.	42,3	20,0	22,2	48,7	40,9	7,9
2006.	42,7	21,3	21,4	49,8	42,3	7,5
2007.	42,1	21,2	21,0	49,8	42,9	6,8
2008.	41,7	20,5	21,1	49,9	43,1	6,8
2009.	35,4	16,9	18,6	39,4	33,1	6,3
2010.	38,3	19,8	18,5	38,8	32,8	6,1

Izvor: Izračun autora na osnovi podataka Državnog zavoda za statistiku i Hrvatske narodne banke

U cilju analize razvijenosti i konkurentnosti hrvatske industrije, kao i njene integriranosti u međunarodnu podjelu rada glavni fokus u ovom radu je međunarodna razmjena roba, a ne usluga. U strukturi izvoza usluga najznačajniji je izvoz turističkih usluga koji u 2010. godini čini 73,4% izvoza usluga (HNB, 2008.-2010.). U okvirima međunarodne trgovine u zadnjih desetak godina uz usluge prijevoza, osiguranja i turističkih usluga sve važnije postaju i različite nove vrste usluga vezane prije svega uz suvremene telekomunikacije. Ukoliko hrvatsku strukturu izvoza usporedimo sa strukturom svjetske trgovine iz 2003. godine uočiti ćemo da samo 20% usluga čine svjetsku trgovinu, a 80% otpada na robe, među kojima dominiraju proizvodi prerađivačke industrije (Krugman & Obstfeld, 2009.). Time se uočava bitna razlika između strukture svjetskog izvoza i strukture izvoza Republike Hrvatske.

Struktura ukupnog izvoza ukazuje na činjenicu da u gotovo cijelom analiziranom razdoblju, izuzevši 2007. i 2010., više od polovice ukupnog izvoza čini izvoz usluga. Ta vrsta izvoza od 2003. bilježi konstantan pad. Nasuprot tome, uvoz roba daleko je zastupljeniji od uvoza usluga (više od 80% uvoza čini uvoz roba), te je on u gotovo cijelom razdoblju do pojave recesije blago rastao. Izvoz ima najvažniju ulogu u međunarodnoj robnoj razmjeni Republike Hrvatske s inozemstvom s aspekta gospodarskog rasta, jer on predstavlja sliku konkurentnosti gospodarstva Republike Hrvatske u odnosu na opću razinu konkurentnosti svjetskog gospodarstva. Analizirajući izvoz Republike Hrvatske u razdoblju od 2001. do 2010. godine vidljivo je da je on neprestano rastao od 2001. godine kada je bio 38,9 milijardi kuna, pa sve do 2008. godine kada je iznosio 69,2 milijardi kuna. Izvoz je u tih osam godina (2001.-2008.) narastao za 77,8%. Također, uočava se da 2009. godine dolazi do pada izvoza za 20,1% u odnosu na 2008. godinu što se može smatrati posljedicom pojave svjetske ekonomske krize koja se te godine prelila i u Hrvatsku. Izvoz Republike Hrvatske u 2010. godini u odnosu na 2009. godinu, koju karakterizira kriza, bilježi rast od 17,4% što može ukazivati na postupni oporavak izvoza.

Analizirajući uvoz roba u periodu od 2001. godine kada je iznosio 76,4 milijardi kuna i 2008. godine kada je iznosio 150,4 milijardi kuna, može se zaključiti da je za razliku od izvoza, koji se u navedenom razdoblju povećao za 77,8%, uvoz u istom periodu progresivnije rastao i to za 96,7%. No, poznata je činjenica da su i u najvećim nacionalnim ekonomijama, kao recimo u SAD-u do 1980. godine, i izvoz i uvoz kao udjeli u BDP-u postojano rasli, no nakon tog perioda izvoz SAD-a izrazito je varirao u odnosu na uvoz, odnosno regresivnije je rastao (Krugman & Obstfeld, 2009.). U 2009. i 2010. godini dolazi do pada uvoza za više od 25% u odnosu na 2008. godinu, što također, kao i kod izvoza, ukazuje na smanjenje ekonomskih aktivnosti uzrokovanih svjetskom ekonomskom krizom. Uspoređujući kretanja izvoza i uvoza vidljivo je da se uvoz još uvijek, za razliku od izvoza, nije vratio na one razine prije krize, dakle na razine izvoza iz 2007. i 2008. godine.

U literaturi postoje brojni pokazatelji kojima se utvrđuje uloga i doprinos vanjskotrgovinske razmjene gospodarskom prosperitetu jedne države. Velik broj analiza ukazuje da ubrzani rast bruto domaćeg proizvoda kod izrazito otvorenih država prema vanjskotrgovinskoj razmjeni predstavlja rezultat velikog udjela izvoza u bruto domaćem proizvodu uz pretpostavku da on raste progresivnije od rasta uvoza. Michalopoulos i Jay u svom radu tvrde da rast izvoza za 1% dovodi do rasta bruto nacionalnog proizvoda od 0,58% do 0,77% (Michalopoulos & Jay, 1973.). No, tu ipak treba uzeti u obzir činjenicu da je pozitivna korelacija između ekonomskog rasta i izvoza uočena samo onda ako izvoz doprinosi tehnološkom razvoju, dotoku stranog kapitala i podizanju opće produktivnosti nacionalne industrije (Islam, 1998.).

4. Kretanje i struktura međunarodne robne razmjene Republike Hrvatske po županijama

Vanjskotrgovinska robna razmjena Republike Hrvatske nije ravnomjerno raspoređena po njezinim županijama. Upravo suprotno, vanjskotrgovinsku razmjenu u zadnjih desetak godina karakterizira koncentracija u pet ili šest županija s tendencijom daljnjeg intenziviranja i koncentracije. Pet županija (Istarska, Splitsko-dalmatinska, Zagrebačka, Varaždinska, Primorsko-goranska) i Grad Zagreb koji ima status županije, činile su u 2001. godini 75% ukupne vanjskotrgovinske razmjene Republike Hrvatske. Te su iste županije u godini pred krizu, dakle 2008. godine, činile 78,8% vanjskotrgovinske razmjene roba. U 2010. godini, koja predstavlja početak oporavka, njihov udio u ukupnoj vanjskotrgovinskoj robnoj razmjeni Republike Hrvatske iznosi 77,3% što ukazuje na daljnju koncentraciju. U periodu od 2001. do 2010. godine vanjskotrgovinska robna razmjena Republike Hrvatske nominalno je porasla za 52%, a najveći nominalni rast imale su Zagrebačka županija (82%), Grad Zagreb (67%) i Splitsko-dalmatinska županija (62%), što također ukazuje na daljnju koncentraciju unutar samih regija.

Tablica 2:

VANJSKOTRGOVINSKA ROBNA RAZMJENA REPUBLIKE HRVATSKE PO ŽUPANIJAMA OD 2001. DO 2010.

Županija	(izvoz + uvoz) roba u mil. kn										Prosjeck Udio u %	
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010		
Zagrebačka	4.746	6.183	7.272	7.793	8.307	9.544	10.971	11.859	8.823	8.661	8.416	5,1
Krapinsko-zagorska	2.446	2.660	3.158	3.089	3.081	3.686	4.215	4.482	3.620	3.844	3.428	2,1
Sisačko-moslavačka	3.319	3.987	5.166	6.393	5.511	5.632	6.133	7.037	4.419	5.474	5.307	3,2
Karlovačka	2.120	1.653	1.867	2.295	2.343	2.351	2.757	2.814	2.495	2.499	2.319	1,4
Varaždinska	5.387	5.551	5.861	6.938	6.831	7.813	8.497	8.641	7.071	7.751	7.034	4,3
Koprivničko-križevačka	1.943	2.090	2.330	2.200	2.247	2.454	2.583	2.720	2.658	2.685	2.391	1,5
Bjelovarsko-bilogorska	1.020	1.218	1.321	1.318	1.379	1.505	1.734	1.911	1.755	1.539	1.470	0,9
Primorsko-goranska	7.711	5.498	5.850	6.860	7.116	8.372	9.026	11.560	7.539	8.794	7.832	4,8
Ličko-senjska	53	77	90	94	68	79	122	97	72	105	86	0,1
Virovitičko-podravska	744	837	1.086	941	1.060	1.332	1.407	1.400	998	1.012	1.082	0,7
Požeško-slavonska	670	774	807	916	895	1.082	1.264	1.047	933	1.063	945	0,6
Brodsko-posavska	1.048	1.100	1.119	1.210	1.249	1.463	1.952	2.331	1.901	1.718	1.509	0,9
Zadarska	1.126	1.705	1.871	1.903	1.965	2.337	2.518	2.451	1.996	2.079	1.995	1,2
Osječko-baranjska	4.585	4.471	4.855	4.723	5.768	6.184	6.028	5.961	4.656	5.277	5.251	3,2
Šibensko-kninska	1.437	1.201	1.007	1.732	2.205	2.612	2.758	2.967	1.999	3.004	2.092	1,3
Vukovarsko-srijemska	770	989	1.249	1.048	1.637	2.244	2.345	2.416	2.230	2.542	1.747	1,1
Splitско-dalmatinska	6.321	7.491	9.770	10.122	9.829	11.635	13.558	14.100	8.661	10.215	10.170	6,2
Istarska	9.950	9.803	10.162	11.185	11.754	12.654	14.296	14.366	10.864	12.296	11.733	7,2
Dubrovačko-neretvanska	651	644	618	635	908	991	1.134	1.063	652	623	792	0,5
Međimurska	2.589	2.522	2.769	2.946	2.933	3.492	4.251	4.578	3.838	4.235	3.415	2,1
Grad Zagreb	52.425	58.852	64.954	71.043	82.665	94.954	103.109	112.479	87.621	87.705	81.581	49,8
Neraspoređeno	4.281	2.995	3.066	2.988	3.052	3.273	3.545	3.279	2.224	2.068	3.077	1,9
RH UKUPNO	115.342	122.302	136.248	148.371	162.803	185.686	204.203	219.559	167.023	175.188	163.673	100,00

Izvor: Izradio autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku

Tablica 2 prikazuje kretanje vanjskotrgovinske robne razmjene Republike Hrvatske po županijama u promatranom desetogodišnjem razdoblju. Podaci su iskazani u milijunima kuna. Grad Zagreb zauzima vodeće mjesto u vanjskotrgovinskoj robnoj razmjeni Republike Hrvatske s približno 81,5 milijardi kuna godišnje. S prosječnim udjelom od 49,8% Grad Zagreb ostvaruje gotovo polovicu ukupne međunarodne razmjene Republike Hrvatske. Županije koje su ostvarile značajniji udio u ukupnoj robnoj razmjeni Republike Hrvatske su: Istarska županija (7,2%), Splitsko-dalmatinska (6,2%), Zagrebačka županija (5,1%), Primorsko-goranska županija (4,8%) i Varaždinska županija (4,3%). Navedenih pet županija je ostvarilo prosječan udio od 27,6%, odnosno zajedno s Gradom Zagrebom više od 77% ukupne robne razmjene Republike Hrvatske s inozemstvom. Dakle, od ukupno 21 županije ovih šest županija ostvaruje više od $\frac{3}{4}$ ukupne vanjskotrgovinske robne razmjene Republike Hrvatske.

Tablica 3:

IZVOZ ROBA PO ŽUPANIJAMA OD 2001. DO 2010.

Županija	IZVOZ u mil. kn										Prosjek
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
Zagrebačka	792	902	997	1.102	1.190	1.364	1.575	1.887	1.558	1.858	1.322
Krapinsko-zagorska	1.237	1.233	1.507	1.528	1.550	1.759	2.044	2.160	1.948	2.153	1.712
Sisačko-moslavačka	1.756	2.068	2.469	3.392	2.962	3.051	3.482	3.692	2.511	3.131	2.851
Karlovačka	779	736	751	1.282	1.173	1.102	1.336	1.477	1.365	1.364	1.137
Varaždinska	2.416	2.407	2.451	3.155	3.204	3.973	4.475	4.599	3.950	4.486	3.512
Koprivničko-križevačka	995	1.004	1.047	1.073	1.107	1.228	1.286	1.337	1.372	1.523	1.197
Bjelovarsko-bilogorska	432	429	463	490	540	659	786	897	704	715	611
Primorsko-goranska	3.246	1.765	1.585	2.399	2.421	3.097	3.108	4.036	2.621	3.249	2.753
Ličko-senjska	37	31	37	37	39	40	61	43	34	43	40
Virovitičko-podravska	474	543	751	562	645	827	832	857	643	736	687
Požeško-slavonska	410	431	479	510	531	629	755	622	553	607	553
Brodsko-posavska	485	447	422	508	612	635	927	1.232	1.017	931	722
Zadarska	376	652	713	834	799	1.095	1.159	1.092	1.029	1.058	881
Osječko-baranjska	2.230	2.530	2.802	2.699	3.183	3.359	3.049	2.799	2.236	2.644	2.753
Šibensko-kninska	573	506	364	752	969	1.127	1.270	1.433	1.021	1.432	945
Vukovarsko-srijemska	348	453	586	391	809	999	1.111	989	813	1.501	800
Splitsko-dalmatinska	2.239	2.743	3.713	4.102	3.816	4.518	5.498	5.650	3.512	4.744	4.053
Istarska	5.161	5.140	4.988	5.540	5.298	6.047	6.567	6.622	5.002	6.766	5.713
Dubrovačko-neretvanska	203	130	112	112	198	203	230	273	183	227	187
Međimurska	1.133	1.048	1.128	1.295	1.334	1.625	2.042	2.255	2.011	2.320	1.619
Grad Zagreb	13.106	12.695	13.455	15.986	19.259	22.350	23.562	24.441	20.645	22.783	18.828
Neraspoređeno	490	529	539	614	642	750	887	813	544	620	643
RH UKUPNO	38.917	38.421	41.355	48.363	52.283	60.437	66.043	69.205	55.272	64.892	53.519

Izvor: Izradio autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku

Kao što je vidljivo iz tablice 3 izvoz roba Republike Hrvatske koncentriran je na 5 županija (Grad Zagreb, Istarska, Splitsko-dalmatinska, Varaždinska i Primorsko-goranska) koje su 2001. imale udio od 55,2% u ukupnom izvozu Republike Hrvatske, dok je 2010. izvoz istih županija činio 64,8% ukupnog izvoza Republike Hrvatske. Najveću prosječnu vrijednost izvoza u periodu od 2001. do 2010. godine bilježe Grad Zagreb, Istarska i Splitsko-dalmatinska županija koje zajedno čine preko 50% vrijednosti izvoza roba Republike Hrvatske. Najveći porast vrijednosti izvoza u navedenom periodu bilježi Vukovarsko-srijemska županija čiji se izvoz nominalno povećao 330% te u 2010. godini iznosi 1,5 milijuna kuna. Međutim, kako ova županija sudjeluje sa svega prosječnih 1,5% udjela u ukupnom robnom izvozu Republike Hrvatske, tako drastičan rast izvoza te županije nema značajniji utjecaj na ukupni rast izvoza roba Republike Hrvatske. Slijede ju Zadarska, te Zagrebačka županija koje su također udvostručile vrijednost izvoza u navedenom periodu.

Tablica 4:

UVOZ ROBA PO ŽUPANIJAMA OD 2001. DO 2010.

Županija	UVOZ u mil. kn										Prosjeak
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
Zagrebačka	3.954	5.280	6.275	6.691	7.117	8.180	9.396	9.972	7.265	6.803	7.093
Krapinsko-zagorska	1.209	1.428	1.651	1.560	1.531	1.927	2.171	2.321	1.672	1.691	1.716
Sisačko-moslavačka	1.563	1.919	2.697	3.001	2.549	2.582	2.651	3.344	1.907	2.344	2.456
Karlovačka	1.341	917	1.116	1.012	1.170	1.248	1.421	1.337	1.130	1.135	1.183
Varaždinska	2.971	3.144	3.411	3.783	3.626	3.839	4.022	4.042	3.121	3.265	3.522
Koprivničko-križevačka	948	1.085	1.283	1.126	1.140	1.225	1.297	1.384	1.286	1.162	1.194
Bjelovarsko-bilogorska	587	789	859	829	839	846	948	1.014	1.051	824	859
Primorsko-goranska	4.465	3.733	4.265	4.460	4.694	5.275	5.917	7.524	4.918	5.545	5.080
Ličko-senjska	16	47	53	57	29	39	61	55	38	62	46
Virovitičko-podravka	270	293	335	379	415	505	575	543	355	276	395
Požeško-slavonska	260	343	328	407	364	453	509	425	379	455	392
Brodsko-posavska	564	654	697	702	638	828	1.025	1.099	884	787	788
Zadarska	751	1.053	1.158	1.069	1.165	1.243	1.359	1.359	966	1.021	1.114
Osječko-baranjska	2.355	1.942	2.053	2.024	2.585	2.824	2.979	3.162	2.419	2.633	2.498
Šibensko-kninska	864	695	643	980	1.236	1.486	1.487	1.535	978	1.572	1.148
Vukovarsko-srijemska	423	536	663	658	828	1.245	1.234	1.427	1.417	1.040	947
Splitско-dalmatinska	4.081	4.749	6.058	6.020	6.014	7.117	8.060	8.450	5.149	5.471	6.117
Istarska	4.789	4.663	5.174	5.645	6.457	6.606	7.729	7.743	5.862	5.530	6.020
Dubrovačko-neretvanska	448	514	507	523	710	788	904	791	469	396	605
Međimurska	1.456	1.474	1.642	1.651	1.599	1.866	2.210	2.324	1.827	1.915	1.796
Grad Zagreb	39.320	46.157	51.499	55.057	63.406	72.604	79.547	88.038	66.976	64.922	62.752
Neraspoređeno	3.791	2.465	2.527	2.374	2.409	2.523	2.657	2.466	1.681	1.447	2.434
RH UKUPNO	76.426	83.880	94.893	100.008	110.520	125.249	138.159	150.354	111.751	110.297	110.154

Izvor: Izradio autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku

S druge strane, kao što je vidljivo u tablici 4, preko 50% vrijednosti uvoza Republike Hrvatske u navedenom periodu činio je Grad Zagreb, koji je krizne 2009. godine činio gotovo 60% ukupne vrijednosti uvoza roba Republike Hrvatske. Ekonomska kriza u 2009. godini odrazila se i na promjenu trenda rasta uvoza po županijama, kada je došlo do pada vrijednosti uvoza u gotovo svim županijama. Najveći pad vrijednosti uvoza u 2009. godini u odnosu na 2008. zabilježile su Sisačko-moslavačka (43%), Dubrovačko-neretvanska (41%), te Splitsko-dalmatinska (39%) županija. Valja istaknuti i Bjelovarsko-bilogorsku županiju koja je jedina krizne 2009. godine zabilježila blagi porast uvoza u odnosu na 2008. godinu za 4%.

Tablica 5:

POKRIVENOST UVOZA IZVOZOM ROBA PO ŽUPANIJAMA OD 2001. DO 2010.

Županija	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Prosjeak
Zagrebačka	0,20	0,17	0,16	0,16	0,17	0,17	0,17	0,19	0,21	0,27	0,19
Krapinsko-zagorska	1,02	0,86	0,91	0,98	1,01	0,91	0,94	0,93	1,17	1,27	1,00
Sisačko-moslavačka	1,12	1,08	0,92	1,13	1,16	1,18	1,31	1,10	1,32	1,34	1,17
Karlovačka	0,58	0,80	0,67	1,27	1,00	0,88	0,94	1,10	1,21	1,20	0,97
Varaždinska	0,81	0,77	0,72	0,83	0,88	1,03	1,11	1,14	1,27	1,37	0,99
Koprivničko-križevačka	1,05	0,93	0,82	0,95	0,97	1,00	0,99	0,97	1,07	1,31	1,01
Bjelovarsko-bilogorska	0,74	0,54	0,54	0,59	0,64	0,78	0,83	0,88	0,67	0,87	0,71
Primorsko-goranska	0,73	0,47	0,37	0,54	0,52	0,59	0,53	0,54	0,53	0,59	0,54
Ličko-senjska	2,39	0,66	0,70	0,65	1,36	1,03	0,99	0,79	0,88	0,69	1,01
Virovitičko-podravska	1,75	1,85	2,24	1,48	1,56	1,64	1,45	1,58	1,81	2,66	1,80
Požeško-slavonska	1,57	1,26	1,46	1,25	1,46	1,39	1,48	1,46	1,46	1,33	1,41
Brodsko-posavska	0,86	0,68	0,61	0,72	0,96	0,77	0,91	1,12	1,15	1,18	0,90
Zadarska	0,50	0,62	0,62	0,78	0,69	0,88	0,85	0,80	1,07	1,04	0,78
Osječko-baranjska	0,95	1,30	1,36	1,33	1,23	1,19	1,02	0,89	0,92	1,00	1,12
Šibensko-kninska	0,66	0,73	0,57	0,77	0,78	0,76	0,85	0,93	1,04	0,91	0,80
Vukovarsko-srijemska	0,82	0,84	0,88	0,59	0,98	0,80	0,90	0,69	0,57	1,44	0,85
Splitsko-dalmatinska	0,55	0,58	0,61	0,68	0,63	0,63	0,68	0,67	0,68	0,87	0,66
Istarska	1,08	1,10	0,96	0,98	0,82	0,92	0,85	0,86	0,85	1,22	0,96
Dubrovačko-neretvanska	0,45	0,25	0,22	0,21	0,28	0,26	0,25	0,35	0,39	0,57	0,32
Međimurska	0,78	0,71	0,69	0,78	0,83	0,87	0,92	0,97	1,10	1,21	0,89
Grad Zagreb	0,33	0,28	0,26	0,29	0,30	0,31	0,30	0,28	0,31	0,35	0,30
Neraspoređeno	0,13	0,21	0,21	0,26	0,27	0,30	0,33	0,33	0,32	0,43	0,28
RH UKUPNO	0,51	0,46	0,44	0,48	0,47	0,48	0,48	0,46	0,49	0,59	0,49

Izvor: Izradio autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku

Već dugi niz godina za hrvatsko gospodarstvo karakteristično je da bilježi veću uvozu od izvozne orijentacije. Stoga i ne iznenađuju podaci iz tablice 5 koji ukazuju na činjenicu da je stupanj pokrivenosti uvoza izvozom manji od 1, kako na razini Republike Hrvatske, tako i u slučaju većine županija. No, unatoč tome treba naglasiti da je pet županija u 2002. godini imalo pokrivenost uvoza izvozom veću od 1 (Virovitičko-podravska 1,85, Osječko-baranjska 1,30, Požeško-slavonska 1,26, Istarska 1,10 i Sisačko-moslavačka 1,08). Nažalost, njihov je udio, osim Istarske županije, izrazito nizak u vanjskotrgovinskoj razmjeni Republike Hrvatske.

Iz tablice je vidljivo da je u navedenom razdoblju trend relativne stagnacije, odnosno malih promjena u stupnju pokrivenosti uvoza izvozom, osim u 2010. godini kada taj stupanj iznosi 0,59, što predstavlja najvišu vrijednost promatranog perioda koja ukazuje na poboljšanje odnosa u vanjskotrgovinskoj robnoj razmjeni Republike Hrvatske. Promatraju li se prosječne vrijednosti stupnja pokrivenosti uvoza izvozom može se primijetiti da se samo tri županije (Zagrebačka, Dubrovačko-neretvanska i Grad Zagreb) nalaze ispod navedenog prosjeka. Županija s najmanjim stupnjem pokrivenosti uvoza izvozom u navedenom periodu je Zagrebačka županija (0,19), što znači da je vrijednost uvoza Zagrebačke županije mnogo veća od vrijednosti njezinog izvoza, što je vidljivo iz tablica 3 i 4. Županija s najvećim prosječnim stupnjem pokrivenosti uvoza izvozom za navedeni period je Virovitičko-podravska i on iznosi 1,80.

Tablica 6:

ROBNI IZVOZ REPUBLIKE HRVATSKE PO STANOVNIKU NA RAZINI ŽUPANIJA OD 2001. DO 2010.

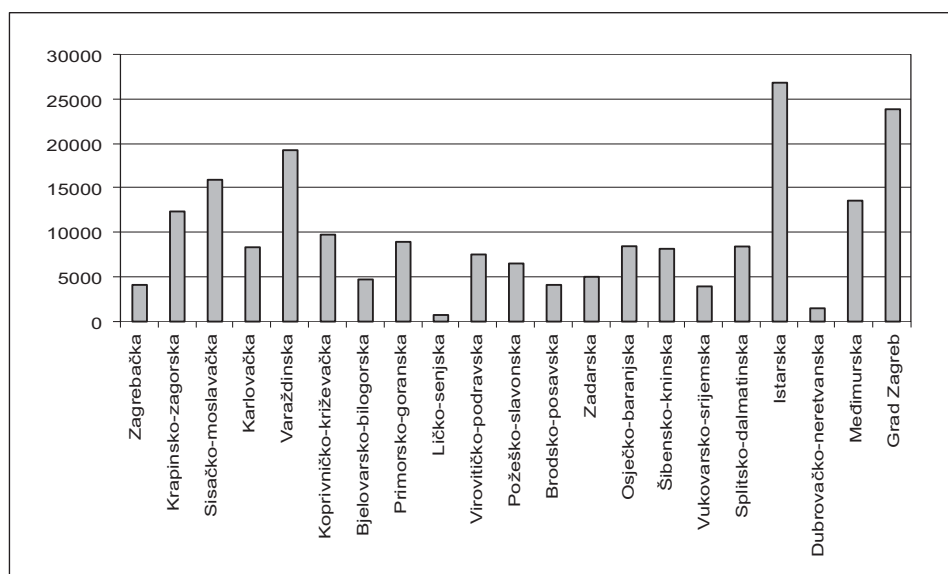
Županija	Izvoz po stanovniku u kn										Prosjek
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
Zagrebačka	2.550	2.884	3.155	3.460	3.710	4.226	4.846	5.771	4.747	5.642	4.099
Krapinsko-zagorska	8.695	8.719	10.722	10.934	11.143	12.697	14.842	15.770	14.287	15.872	12.368
Sisačko-moslavačka	9.479	11.236	13.502	18.697	16.456	17.105	19.761	21.184	14.604	18.480	16.050
Karlovačka	5.503	5.243	5.399	9.290	8.562	8.123	9.934	11.070	10.331	10.450	8.390
Varaždinska	13.084	13.080	13.375	17.288	17.607	21.864	24.692	25.437	21.912	24.939	19.328
Koprivničko-križevačka	7.999	8.115	8.496	8.765	9.084	10.130	10.663	11.129	11.475	12.799	9.866
Bjelovarsko-bilogorska	3.255	3.248	3.535	3.769	4.190	5.156	6.205	7.141	5.647	5.786	4.793
Primorsko-goranska	10.623	5.778	5.195	7.864	7.935	10.151	10.201	13.244	8.615	10.706	9.031
Ličko-senjska	691	577	697	705	747	772	1.189	849	674	877	778
Virovitičko-podravka	5.081	5.861	8.143	6.165	7.118	9.201	9.356	9.703	7.340	8.507	7.647
Požeško-slavonska	4.775	5.030	5.625	6.018	6.303	7.513	9.079	7.531	6.757	7.496	6.613
Brodsko-posavska	2.741	2.528	2.396	2.891	3.491	3.630	5.326	7.097	5.887	5.427	4.141
Zadarska	2.313	3.975	4.302	4.993	4.724	6.394	6.699	6.254	5.860	6.002	5.152
Osječko-baranjska	6.751	7.669	8.520	8.237	9.755	10.354	9.458	8.730	7.005	8.319	8.480
Šibensko-kninska	5.066	4.466	3.200	6.614	8.505	9.866	11.106	12.535	8.948	12.680	8.299
Vukovarsko-srijemska	1.698	2.223	2.891	1.939	4.032	5.006	5.587	4.989	4.115	7.673	4.015
Splitsko-dalmatinska	4.816	5.855	7.882	8.654	7.993	9.424	11.439	11.725	7.279	9.830	8.490
Istarska	24.979	24.778	23.916	26.426	25.139	28.551	30.843	30.922	23.265	31.476	27.029
Dubrovačko-neretvanska	1.649	1.053	900	903	1.586	1.619	1.826	2.153	1.433	1.774	1.490
Međimurska	9.565	8.844	9.521	10.938	11.268	13.747	17.303	19.121	17.058	19.678	13.704
Grad Zagreb	16.820	16.290	17.251	20.453	24.583	28.499	29.983	31.013	26.124	28.735	23.975
Neraspoređeno	0	119	121	138	145	169	200	183	123	140	134
RH UKUPNO	8.766	8.653	9.314	10.894	11.770	13.612	14.888	15.606	12.479	14.689	12.067

Izvor: Izradio autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku

Prosječna vrijednost robnog izvoza Republike Hrvatske u analiziranom razdoblju iznosila je približno 12 tisuća kuna po stanovniku. Najmanja je vrijednost izvoza Republike Hrvatske s 8,6 tisuća kuna po stanovniku zabilježena 2001. dok je najveći izvoz po stanovniku bio 2008. (15,6 tisuća kuna po stanovniku).

Slika 1:

ROBNI IZVOZ REPUBLIKE HRVATSKE PO STANOVNIKU NA RAZINI ŽUPANIJA

Izvor: Izradio autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku

Najveći prosječni izvoz po stanovniku zabilježila je Istarska županija s nešto više od 27 tisuća kuna po stanovniku. Iza nje slijede Grad Zagreb s gotovo 24 tisuće kuna po stanovniku, te Varaždinska županija s 19,3 tisuće kuna po stanovniku. Osim navedenih županija, iznadprosječnu vrijednost (u odnosu na prosjek Republike Hrvatske) zabilježile su još tri županije: Sisačko-moslavačka, Međimurska i Krapinsko-zagorska županija. Preostalih 15 županija ostvarilo je manji izvoz po stanovniku u odnosu na prosjek Republike Hrvatske. Najmanji prosječni izvoz po stanovniku zabilježen je kod Ličko-senjske županije (manje od 1000 kuna po stanovniku), te kod Dubrovačko-neretvanske županije (približno 1500 kuna po stanovniku).

5. Uvozna ovisnost i izvozna propulzivnost

Tablica 7:

ROBNA UVOZNA OVISNOST REPUBLIKE HRVATSKE PO ŽUPANIJAMA OD 2001. DO 2010.¹

Županija	Uvoz/BDP										Prosjeak
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
Zagrebačka	40,9	44,6	50,0	48,9	47,1	53,6	53,5	52,6	39,1	36,7	46,7
Krapinsko-zagorska	24,5	28,2	31,1	28,9	24,8	29,9	30,1	31,8	23,4	23,7	27,6
Sisačko-moslavačka	22,3	26,7	36,5	39,0	30,2	26,7	28,5	31,5	18,3	22,6	28,2
Karlovačka	25,1	15,8	19,6	17,5	18,8	18,1	18,4	16,4	14,2	14,3	17,8
Varaždinska	39,7	37,2	38,8	43,9	40,1	38,2	36,8	32,9	25,9	27,2	36,1
Koprivničko-križevačka	17,3	18,5	21,4	18,5	17,7	16,5	16,0	16,4	15,6	14,1	17,2
Bjelovarsko-bilogorska	13,0	15,8	16,9	15,4	15,0	13,6	15,3	13,5	14,3	11,2	14,4
Primorsko-goranska	28,9	23,1	23,1	23,0	21,5	22,4	23,7	27,0	18,0	20,3	23,1
Ličko-senjska	0,8	2,0	1,8	1,5	1,0	1,3	2,0	1,5	1,1	1,8	1,5
Virovitičko-podavska	8,3	8,5	9,3	10,3	11,3	11,8	12,7	11,4	7,6	5,9	9,7
Požeško-slavonska	9,4	11,7	10,1	11,9	10,4	12,8	12,8	10,6	9,6	11,6	11,1
Brodsko-posavska	11,7	12,6	12,9	12,0	11,0	13,0	15,0	14,2	11,6	10,4	12,4
Zadarska	13,7	17,2	15,9	13,8	13,8	14,3	13,4	11,9	8,6	9,1	13,2
Osječko-baranjska	21,0	15,4	15,9	14,3	17,5	17,6	16,0	15,4	12,0	13,1	15,8
Šibensko-kninska	25,9	18,5	14,9	20,2	22,5	27,0	22,7	22,8	14,8	23,9	21,3
Vukovarsko-srijemska	7,8	9,1	10,5	9,9	11,6	15,5	14,7	15,0	15,2	11,2	12,0
Splitsko-dalmatinska	26,3	28,3	32,7	28,6	27,0	29,2	28,6	28,8	17,9	19,1	26,7
Istarska	40,1	35,3	35,4	35,2	39,0	37,4	39,7	37,9	29,3	27,7	35,7
Dubrovačko-neretvanska	9,5	10,3	9,0	8,0	10,0	10,1	9,7	8,2	4,9	4,2	8,4
Međimurska	33,9	30,6	33,1	31,8	29,8	30,5	33,7	30,5	24,4	25,7	30,4
Grad Zagreb	69,8	76,0	75,7	74,0	76,9	81,2	82,3	83,4	64,7	62,9	74,7
RH UKUPNO	40,1	40,3	41,8	40,7	41,8	43,7	44,0	43,9	33,3	33,0	40,3

Izvor: Izradio autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku

¹ Podaci o BDP-u za 2009. i 2010. su privremeni i dobiveni su kao zbroj četiri kvartala, dok je BDP za te iste godine distribuiran po županijama prema dodanoj vrijednosti iz 2008.

Hrvatsko gospodarstvo bilježilo je, u razdoblju do 2008. godine, sve veći udio uvoza u BDP-u, što ne bi predstavljalo loš pokazatelj da je istodobno istom dinamikom rastao i izvoz. Naime, uvoz prije svega proizvoda visoke tehnološke razine, ukoliko su ti proizvodi primarno orijentirani u investicije, omogućava i porast tehnološke osnovice domaćeg gospodarstva, te utječe na porast domaće konkurentnosti i izvoza. U slučaju hrvatskog gospodarstva izvoz nije pratio dinamiku uvoza što je dovelo do povećanja deficita platne bilance. Recesijska kretanja dovela su do značajnog smanjenja uvozne ovisnosti, ali to treba promatrati u kontekstu smanjenja ukupne robne razmjene s inozemstvom. Indeks uvozne ovisnosti Republike Hrvatske kretao se u rasponu od 33% (2010.) do 44% (2007.).

Ovaj je pokazatelj blago rastao u razdoblju od 2001. do 2008. (osim u 2004., kada je zabilježen pad u odnosu na prethodnu godinu) ukazujući na rast uvozne ovisnosti Republike Hrvatske, ali i većine županija. Posljednje dvije promatrane godine (2009. i 2010.) bilježe značajniji pad uvozne ovisnosti (sa 43,9% 2008. na približno 33% u 2009. i 2010.). Međutim, ovaj pad nikako ne treba pripisati smanjenju uvozne ovisnosti Republike Hrvatske, već ukupnom padu robne razmjene hrvatskog gospodarstva u tim godinama. Najviša prosječna uvozna ovisnost zabilježena je u sljedećim županijama: Grad Zagreb (74,7%), Zagrebačka županija (46,7%), Varaždinska županija (36,1%), Istarska županija (35,7%), te Međimurska županija (30,4%). To su županije s više od 30% prosječne uvozne ovisnosti.

Tablica 8:

IZVOZNA PROPULZIVNOST ROBA REPUBLIKE HRVATSKE PO ŽUPANIJAMA OD 2001. DO 2010.²

Županija	Izvoz/BDP										Prosjeak
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
Zagrebačka	8,2	7,6	7,9	8,1	7,9	8,9	9,0	9,9	8,4	10,0	8,6
Krapinsko-zagorska	25,1	24,3	28,3	28,3	25,1	27,3	28,3	29,6	27,2	30,2	27,4
Sisačko-moslavačka	25,0	28,8	33,4	44,1	35,1	31,6	37,4	34,8	24,1	30,2	32,5
Karlovačka	14,6	12,7	13,2	22,2	18,9	16,0	17,3	18,1	17,1	17,1	16,7
Varaždinska	32,3	28,5	27,9	36,6	35,5	39,5	40,9	37,4	32,8	37,4	34,9
Koprivničko-križevačka	18,2	17,1	17,4	17,7	17,2	16,5	15,9	15,8	16,6	18,5	17,1
Bjelovarsko-bilogorska	9,6	8,6	9,1	9,1	9,7	10,6	12,6	12,0	9,6	9,8	10,1
Primorsko-goranska	21,0	10,9	8,6	12,4	11,1	13,1	12,4	14,5	9,6	11,9	12,5
Ličko-senjska	1,9	1,3	1,3	1,0	1,3	1,3	2,0	1,2	1,0	1,2	1,4
Virovitičko-podravska	14,6	15,8	20,8	15,2	17,5	19,3	18,4	17,9	13,7	15,8	16,9
Požeško-slavonska	14,8	14,7	14,8	14,9	15,2	17,7	19,0	15,4	14,0	15,4	15,6
Brodsko-posavska	10,1	8,6	7,8	8,7	10,5	10,0	13,6	15,9	13,4	12,3	11,1
Zadarska	6,9	10,7	9,8	10,7	9,5	12,6	11,4	9,6	9,2	9,5	10,0
Osječko-baranjska	19,9	20,1	21,7	19,1	21,5	20,9	16,4	13,6	11,1	13,2	17,8
Šibensko-kninska	17,2	13,5	8,4	15,5	17,6	20,5	19,4	21,3	15,5	21,8	17,1
Vukovarsko-srijemska	6,4	7,7	9,3	5,9	11,3	12,4	13,2	10,4	8,7	16,1	10,1
Splitsko-dalmatinska	14,4	16,3	20,1	19,5	17,2	18,6	19,5	19,3	12,2	16,6	17,4
Istarska	43,3	38,9	34,1	34,6	32,0	34,3	33,7	32,4	25,0	33,9	34,2
Dubrovačko-neretvanska	4,3	2,6	2,0	1,7	2,8	2,6	2,5	2,8	1,9	2,4	2,6
Međimurska	26,4	21,7	22,7	24,9	24,9	26,5	31,1	29,5	26,9	31,1	26,6
Grad Zagreb	23,3	20,9	19,8	21,5	23,4	25,0	24,4	23,1	20,0	22,1	22,3
RH UKUPNO	20,4	18,5	18,2	19,7	19,8	21,1	21,0	20,2	16,5	19,4	19,5

Izvor: Izradio autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku

² Podaci o BDP-u za 2009. i 2010. su privremeni i dobiveni su kao zbroj četiri kvartala, dok je BDP za te iste godine distribuiran po županijama prema dodanoj vrijednosti iz 2008.

Izvozna propulzivnost roba kretala se od 16,5% (2009.) kada je bila najniža do najviše 21,1% (2006.).

Prosječan udio izvoza u BDP-u na razini Republike Hrvatske iznosio je 19,5%, dok je prosječna uvozna ovisnost u istom razdoblju dvostruko veća (40,3%). Iz navedenih pokazatelja proizlazi zaključak o snažnijoj uvoznoj orijentiranosti hrvatskog gospodarstva. Udio izvoza u BDP-u se u razdoblju 2001. do 2008. kretao na približno istoj razini da bi pojavom recesije, kao posljedica pada ukupne robne razmjene s inozemstvom, došlo do značajnijeg smanjenja udjela izvoza u BDP-u.

Vodećih pet županija po udjelu izvoza u BDP-u su: Varaždinska županija (34,9%), Istarska (34,2%), Sisačko-moslavačka županija (32,5%), Krapinsko-zagorska županija (27,4%) i Međimurska županija (26,6%). Najmanju izvoznu propulzivnost imale su Ličko-senjska (1,4%) i Dubrovačko-neretvanska županija (2,6%).

Tablica 9:

STUPANJ OTVORENOSTI REPUBLIKE HRVATSKE PO ŽUPANIJAMA OD 2001. DO 2010.³

Županija	(Izvoz+uvoz)/BDP										Prosjeak
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
Zagrebačka	49,1	52,2	58,0	57,0	54,9	62,5	62,5	62,5	47,5	46,7	55,3
Krapinsko-zagorska	49,6	52,5	59,4	57,1	49,9	57,3	58,4	61,4	50,6	53,8	55,0
Sisačko-moslavačka	47,3	55,5	69,8	83,1	65,3	58,3	65,9	66,3	42,5	52,7	60,7
Karlovačka	39,7	28,5	32,8	39,7	37,7	34,2	35,7	34,6	31,3	31,4	34,6
Varaždinska	72,0	65,7	66,7	80,5	75,6	77,7	77,7	70,4	58,8	64,6	71,0
Koprivničko-križevačka	35,5	35,6	38,8	36,2	34,8	33,0	31,9	32,2	32,1	32,5	34,3
Bjelovarsko-bilogorska	22,6	24,4	26,0	24,6	24,7	24,2	27,9	25,5	23,9	21,0	24,5
Primorsko-goranska	49,9	34,0	31,7	35,4	32,6	35,5	36,1	41,4	27,6	32,2	35,6
Ličko-senjska	2,7	3,3	3,1	2,4	2,3	2,6	4,1	2,7	2,1	3,0	2,8
Virovitičko-podravska	22,9	24,3	30,1	25,5	28,8	31,1	31,1	29,3	21,3	21,7	26,6
Požeško-slavonska	24,2	26,5	24,9	26,8	25,6	30,5	31,9	26,0	23,7	27,0	26,7
Brodsko-posavska	21,8	21,3	20,6	20,6	21,5	23,0	28,6	30,1	25,0	22,7	23,5
Zadarska	20,6	27,9	25,7	24,5	23,3	26,9	24,9	21,5	17,8	18,6	23,2
Osječko-baranjska	41,0	35,5	37,5	33,4	39,0	38,5	32,4	29,0	23,1	26,3	33,6
Šibensko-kninska	43,0	32,0	23,3	35,7	40,1	47,5	42,1	44,1	30,3	45,6	38,4
Vukovarsko-srijemska	14,3	16,8	19,8	15,7	22,9	27,9	27,9	25,4	23,9	27,3	22,2
Splitsko-dalmatinska	40,7	44,6	52,8	48,0	44,2	47,8	48,0	48,1	30,2	35,6	44,0
Istarska	83,4	74,2	69,4	69,8	70,9	71,7	73,4	70,4	54,3	61,6	69,9
Dubrovačko-neretvanska	13,8	12,9	11,0	9,7	12,7	12,7	12,2	11,0	6,9	6,6	10,9
Međimurska	60,3	52,3	55,9	56,7	54,6	57,0	64,8	60,0	51,3	56,7	57,0
Grad Zagreb	93,1	96,8	95,5	95,5	100,3	106,2	106,7	106,5	84,7	84,9	97,0
RH UKUPNO	60,5	58,7	60,0	60,4	61,6	64,8	65,0	64,2	49,8	52,4	59,7

Izvor: Izradio autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku

³ Podaci o BDP-u za 2009. i 2010. su privremeni i dobiveni su kao zbroj četiri kvartala, dok je BDP za te iste godine distribuiran po županijama prema dodanoj vrijednosti iz 2008.

Prosječna otvorenost Republike Hrvatske u analiziranom razdoblju iznosi 59,7%. Najotvorenije županije u periodu 2001. do 2010. bile su Grad Zagreb (97,0%), Varaždinska županija (71,0%), Istarska županija (69,9%), te Sisačko-moslavačka županija (60,7%). Od ukupno 21 županije samo su navedene četiri ostvarile iznadprosječni stupanj otvorenosti u odnosu na Republiku Hrvatsku ukupno. Najmanji stupanj otvorenosti zabilježen je kod Ličko-senjske županije (2,8%) i Dubrovačko-neretvanske županije (10,9%).

Tablica 10:

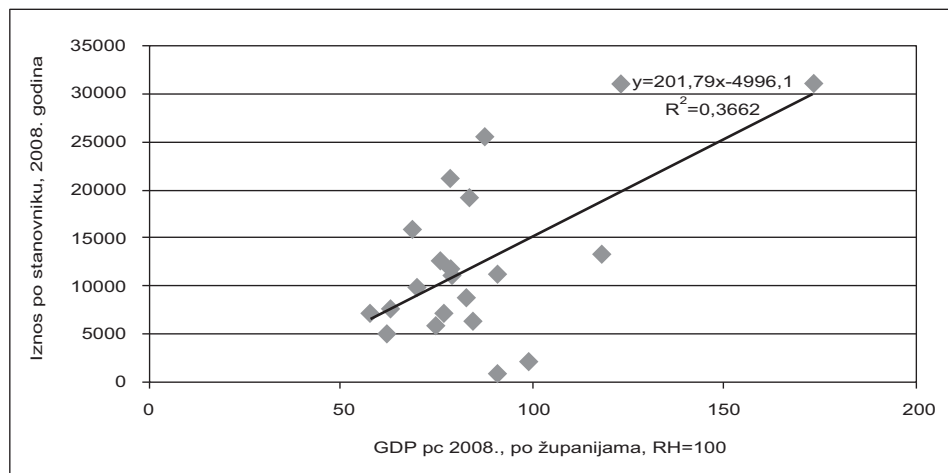
ODABRANI EKONOMSKI POKAZATELJI PO ŽUPANIJAMA
REPUBLIKE HRVATSKE U 2008.

Županija	BDP RH=100	Izvoz po stanovniku	Otvorenost (prosjek 2001-2010)
Zagrebačka	75,2	5.771	55,3
Krapinsko-zagorska	69,1	15.770	55,0
Sisačko-moslavačka	78,9	21.184	60,7
Karlovačka	79,1	11.070	34,6
Varaždinska	88,0	25.437	71,0
Koprivničko-križevačka	91,1	11.129	34,3
Bjelovarsko-bilogorska	77,3	7.141	24,5
Primorsko-goranska	118,7	13.244	35,6
Ličko-senjska	91,0	849	2,8
Virovitičko-podravsko	70,1	9.703	26,6
Požeško-slavonska	63,2	7.531	26,7
Brodsko-posavska	57,9	7.097	23,5
Zadarska	84,7	6.254	23,2
Osječko-baranjska	83	8.730	33,6
Šibensko-kninska	76,4	12.535	38,4
Vukovarsko-srijemska	62,2	4.989	22,2
Splitsko-dalmatinska	78,8	11.725	44,0
Istarska	123,5	30.922	69,9
Dubrovačko-neretvanska	99,2	2.153	10,9
Međimurska	83,9	19.121	57,0
Grad Zagreb	173,7	31.013	97,0
RH UKUPNO	100,0	15.606	59,7

Izvor: Izradio autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku

Slika 2:

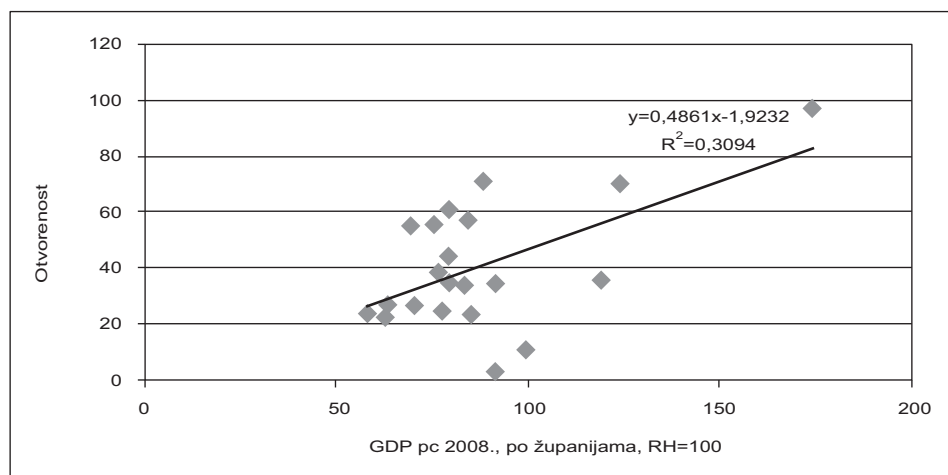
VEZA IZMEĐU REGIONALNE RAZVIJENOSTI I IZVOZA PO STANOVNIKU REPUBLIKE HRVATSKE U 2008.

Izvor: Izradio autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku

Slika 3:

VEZA IZMEĐU REGIONALNE RAZVIJENOSTI I OTVORENOSTI REPUBLIKE HRVATSKE U 2008.

Izvor: Izradio autor prema podacima Državnog zavoda za statistiku

Slike 2 i 3 prikazuju vezu između regionalne razvijenosti i izvoza po stanovniku RH, odnosno vezu između regionalne razvijenosti i otvorenosti županija Republike Hrvatske u 2008. godini. Ovim slikama se potvrđuje hipoteza da su otvorenost gospodarstva i izvozna propulzivnost pozitivno korelirane s razvijenošću pojedine županije. Međutim, usprkos utvrđenoj pozitivnoj vezi, može se zaključiti da kretanje robnog izvoza hrvatskih županija objašnjava tek nešto više od 30% ukupnih razlika u razvijenosti ($R^2 = 0,37$, odnosno 0,31), dok se preostale razlike odnose na ostale determinante gospodarskog razvitka koje nisu obuhvaćene ovim radom. Ovakvi rezultati nisu posebice iznenađujući imajući u vidu činjenicu da je rast hrvatskog gospodarstva u analiziranom razdoblju bio primarno temeljen na rastu osobne potrošnje, infrastrukturnih projekata i izvoza turističkih usluga karakterističnih za županije Jadranske Hrvatske. Treba očekivati da će u nadolazećem razdoblju u uvjetima oskudnog priljeva inozemnog kapitala i ograničenog rasta domaće potražnje povezanost između izvozne konkurentnosti i gospodarskog rasta biti snažnija.

Nažalost, uslijed oskudnih izvora podataka za ostale determinante regionalnog razvitka na regionalnoj razini u dokazivanju hipoteze nije bilo moguće primijeniti suvremene tehnike ekonometrijskog modeliranja što bi omogućilo donošenje snažnijih zaključaka o ulozi izvoza u ekonomskom razvitku. Za primjenu ekonometrijskih modela u svrhu dekompozicije rasta nedostaju regionalni podaci o stanju fiksnog kapitala, podaci o pojedinim sastavnicama regionalne potražnje kao i određeni socio-ekonomski pokazatelji koji se uobičajeno koriste u identifikaciji determinanti gospodarskog rasta.

6. Usporedba kretanja vanjskotrgovinske razmjene Republike Hrvatske s međunarodnim okruženjem

Usprkos relativno uspješnom procesu konvergencije prema razvijenijim državama iz okružja, u analiziranom razdoblju hrvatska industrija, koja ima najznačajniji udio u vanjskotrgovinskoj razmjeni, kontinuirano je smanjivala svoj udio u bruto dodanoj vrijednosti (BDV)⁴, te je povećanje međunarodne razmjene roba prije rezultat porasta uvoza, nego izvoza. Vanjskotrgovinska robna razmjena je do 2008. bilježila visoke stope rasta dok je, kao i u slučaju drugih europskih država, recesija značajno utjecala na smanjivanje obujma međunarodne razmjene u 2009. Određeni oporavak tijekom 2010. u Republici Hrvatskoj bio je sporiji od oporavka međunarodne razmjene u državama Europske unije. To potvrđuje

⁴ Bruto dodana vrijednost (BDV) predstavlja razliku bruto vrijednosti proizvodnje i međufazne potrošnje.

i usporedba vanjskotrgovinske razmjene Republike Hrvatske 2009. godine sa sličnim državama. Naime, Republika Hrvatska je imala najmanju vanjskotrgovinsku razmjenu (31,7 mlrd USD) u usporedbi sa Slovenijom koja je imala 46,1 mlrd USD i Češkom koja je imala 217,7 mlrd USD (World Statistics Pocketbook, 2010.). Na strani izvozne ponude to je posljedica niže konkurentnosti hrvatskih izvoznika, dok je na strani uvoza sporiji oporavak rezultat još uvijek slabe domaće potražnje, kako za potrošnim tako i za investicijskim dobrima.

U 2009. g. u odnosu na prethodnu godinu pad vrijednosti izvoza Republike Hrvatske iznosi 25,8%, dok je u Češkoj i Sloveniji zabilježen nešto manji pad (Češka 22,7%, Slovenija 22,1%) (Monthly Bulletin of Statistics, 2011.).

Usporedba izvoza Republike Hrvatske s Češkom i Slovenijom pokazuje da je 2009. godine izvoz Republike Hrvatske iznosio 2376 USD po stanovniku, dok je Češka imala 10887 USD, a Slovenija 11062 USD po stanovniku. To pokazuje nisku razinu izvoza po stanovniku Republike Hrvatske (Monthly Bulletin of Statistics, 2011.).

Tablica 10.

ODABRANI EKONOMSKI POKAZATELJI VANJSKOTRGOVINSKE RAZMJENE PO ZEMLJAMA U 2010.⁵

	Bugarska	Češka	Mađarska	Rumunjska	Slovačka	Slovenija	Hrvatska
Izvoz roba (udio u BDP-u)	42,3	65,8	71,1	30,0	73,3	50,2	19,5
Uvoz roba (udio u BDP-u)	48,8	61,2	65,9	34,8	72,5	52,9	32,5
Izvoz usluga (udio u BDP-u)	13,5	11,4	14,3	5,1	6,6	11,9	18,4
Uvoz usluga (udio u BDP-u)	8,3	10,9	12,0	5,7	7,9	9,0	5,7
Izvoz roba i usluga (per capita), EUR	2.713	10.710	8.487	2.032	9.731	11.096	3.901
Uvoz roba i usluga (per capita), EUR	2.780	10.006	7.738	2.340	9.797	11.052	3.923
Izvoz roba (per capita), EUR	2.057	9.131	7.068	1.736	8.932	8.970	2.007
Uvoz roba (per capita), EUR	2.375	8.493	6.548	2.009	8.840	9.441	3.337
Izvoz usluga (per capita), EUR	655	1.579	1.420	296	799	2.126	1.894
Uvoz usluga (per capita), EUR	405	1.512	1.190	331	958	1.611	586
Stupanj otvorenosti	51,8	104,1	104,0	40,1	107,9	104,5	52,5
Pokrivenost uvoza izvozom roba	0,9	1,1	1,1	0,9	1,0	1,0	0,6
BDP/capita (EUR prema PPP)	10.600	19.900	15.600	10.900	18.100	21.200	14.900

Izvor: Izračun autora na osnovi podataka The Vienna Institute for International Economic Studies (wiiw, veljača 2011.) i Eurostata

⁵ Podaci za 2010. su preliminarni i dobiveni su na temelju procjene wiiw.

U usporedbi s odabranim zemljama iz okruženja Republika Hrvatska sa svega 19,5% bilježi daleko najmanji udio izvoza roba u BDP-u. S druge strane, s udjelom od 18,4 % BDP-a, izvoz usluga Republike Hrvatske zauzima vodeću poziciju u usporedbi s navedenim zemljama. Ukoliko se promatra izvoz roba i usluga per capita tada se Republika Hrvatska s 3901 EUR nalazi samo ispred Rumunjske (2032 EUR) i Bugarske (2713 EUR), dok sve tri spomenute zemlje uvelike zaostaju za npr. Slovenijom i Češkom koje ostvaruju približno 11000 EUR per capita izvoza roba i usluga. U usporedbi sa Slovenijom Republika Hrvatska ostvaruje gotovo tri puta manju vrijednost per capita izvoza roba i usluga.

Ista je situacija promatra li se uvoz roba i usluga po glavi stanovnika. S 3923 EUR per capita, Republika Hrvatska nalazi se ispred Rumunjske (2340 EUR) i Bugarske (2780 EUR), dok sve tri navedene zemlje ostvaruju značajno manji uvoz roba i usluga u odnosu na odabrane zemlje.

Analizirajući pokazatelj koji ukazuje na pokrivenost uvoza izvozom roba, može se zaključiti da se Hrvatska s 0,6 nalazi u lošijem položaju čak od Rumunjske i Bugarske (0,9). U preostalim promatranim zemljama, taj se pokazatelj kreće na razini 1, odnosno 1,1.

Promatra li se stupanj otvorenosti, tada Republika Hrvatska s 52,5% ima dvostruko manju otvorenost u odnosu na primjerice Slovačku (107,9), Sloveniju (104,5), Češku (104,1) i Mađarsku (104,0).

Da bi se dobila slika o izvoznoj otvorenosti nekih drugih država u svijetu može se navesti primjer Singapura koji ima otvorenost veću od 300%, zatim Malezije s otvorenošću većom od 170% i Tajlanda s otvorenošću većom od 120% (Mikic & Gilbert, 2008.).

Uključi li se u analizu BDP po glavi stanovnika, Republika Hrvatska s 14900 EUR per capita u 2010., zaostaje za svim navedenim zemljama iz okruženja, izuzevši Rumunjsku i Bugarsku čiji se GDP per capita kreće na razini 10900 EUR, odnosno 10600 EUR. Usporedi li se hrvatski BDP per capita s primjerice Slovenijom (21200 EUR) i Češkom (19900 EUR), može se zaključiti da je u 2010. on manji 30%, odnosno 25% u odnosu na navedene zemlje, te ukazuje na značajno nižu razinu gospodarskog razvoja Republike Hrvatske.

7. Zaključak

Osnovne makroekonomske odrednice kretanja vanjskotrgovinske razmjene su međunarodna konkurentnost gospodarstva i veličina države. Međunarodno poslovanje, odnosno vanjskotrgovinska razmjena svake države utječe na dinamiku njezinog gospodarskog rasta i razvoja. U Republici Hrvatskoj postoji neko-

liko faktora koji su utjecali na slabiju konkurentnost hrvatskog gospodarstva na međunarodnom tržištu. S aspekta izvozne strategije to su prije svega nedostatak jasne nacionalne izvozne strategije, usitnjena proizvodnja hrvatskog gospodarstva, nedostatni proizvodni kapaciteti, nedovoljne strane investicije, te slabija tehnološka razvijenost.

Naime, uvoz proizvoda visoke tehnološke razine omogućava i porast tehnološke osnovice domaćeg gospodarstva, te rezultira porastom domaće konkurentnosti i izvoza. U slučaju hrvatskog gospodarstva, taj je proces transfera tehnologije bio sporiji u usporedbi s novim državama članicama Europske unije, te izvoz nije pratio dinamiku rasta uvoza, što je dovelo do povećanja deficita u platnoj bilanci. Recesijska kretanja dovela su do značajnog smanjenja uvozne ovisnosti, ali ne kao posljedice pozitivnih promjena već smanjenja ukupne robne razmjene s inozemstvom. Isto tako, posljednjih je godina značajno smanjen uvoz strojeva i opreme čime se ograničava potencijal za buduće povećanje konkurentnosti gospodarstva.

Jedan od glavnih strateških ciljeva hrvatskog gospodarstva posljednjih godina vezan je uz jačanje izvoza, a samim time i veće konkurentnosti gospodarstva. Za rast i razvoj hrvatskog gospodarstva s aspekta međunarodne ekonomije neophodno je povećanje izvoza (posebice proizvoda s visokom dodanom vrijednošću), a samim time i što veća pokrivenost uvoza izvozom. Jedino takva kontinuirana izvozna orijentacija može dovesti do rasta BDP-a koji rezultira dugoročnim porastom životnog standarda, ali i utječe na daljnji razvoj hrvatskog gospodarstva.

S obzirom da je zadnje desetljeće, koje se u ovom radu analizira, opterećeno svjetskom ekonomskom krizom, vanjskotrgovinska razmjena dobila je još više na značenju te predstavlja put, odnosno sredstvo bržeg izlaska iz recesije svakog pojedinog nacionalnog gospodarstva. Slijedom toga, izvoz roba ima izuzetnu važnost za Republiku Hrvatsku, ne samo u smislu njenog snažnijeg gospodarskog rasta i razvoja nego, što je možda još važnije, njenog bržeg izlaska iz recesije. Rezultati analize vanjskotrgovinske robne razmjene po županijama ukazuju na veliku teritorijalnu neujednačenost, budući da je vanjskotrgovinska robna razmjena Republike Hrvatske koncentrirana prvenstveno u Gradu Zagrebu i pet županija - Istarskoj, Splitsko-dalmatinskoj, Zagrebačkoj, Varaždinskoj te Primorsko-goranskoj, kao i na nejednak industrijski, ali i populacijski razvoj zemlje. Slični trendovi primjetni su i uz izvozne rezultate. Analiza vanjskotrgovinske razmjene Republike Hrvatske u razdoblju od 2001. do 2010. također pokazuje relativno nisku robnu izvoznu propulzivnost hrvatske industrije. Najveći izvoznu propulzivnost u prosjeku u navedenom razdoblju imala je Varaždinska županija, zatim Istarska, slijedi Sisačko-moslavačka županija, potom Krapinsko-zagorska i Međimurska. Niska prosječna izvozna propulzivnost Grada Zagreba ima najveći utjecaj na ukupnu nisku izvoznu propulzivnost Republike Hrvatske.

Najveću robnu uvoznju ovisnost u razdoblju od 2001. do 2010. imao je Grad Zagreb te predstavlja dominantni utjecaj na ukupnu robnu uvoznju ovisnost

Republike Hrvatske. Zatim slijede Zagrebačka županija, Varaždinska, Istarska, Međimurska i Sisačko-moslavačka županija.

Iz prethodno navedenog slijedi očekivano niska pokrivenost uvoza izvozom. Najnižu prosječnu pokrivenost uvoza izvozom imaju Zagrebačka županija, Grad Zagreb, Dubrovačko-neretvanska županija, dok s druge strane najveću prosječnu pokrivenost uvoza izvozom imaju Virovitičko-podravska županija, Požeško-slavonska, Sisačko-moslavačka i Osječko-baranjska.

Sve navedeno ukazuje na izrazitu uvoznju orijentiranost hrvatskog gospodarstva u cjelini. Ovakvi rezultati analize međunarodne razmjene Republike Hrvatske predstavljaju polaznu točku za donošenje makroekonomskih smjernica razvoja države i postavljaju niz pitanja vezanih uz monetarnu i fiskalnu sferu utjecaja domaćih političkih silnica. Naime, iz prezentiranih podataka vidljivo je da Republika Hrvatska ima konstantan deficit u međunarodnoj trgovinskoj razmjeni. Pritom usluge, odnosno turizam čine najveću izvoznju komponentnu međunarodne razmjene što upućuje na potrebu re-industrijalizacije zemlje, pri čemu politika visokih poreza, odnosno visokih troškova rada i proizvodnje usmjeravaju buduće proizvodne djelatnosti s izvoznju perspektivom u područja novih tehnologija i proizvoda s visokom dodanom vrijednosti. Kako bi se ovakvi ciljevi ostvarili potrebno je stvoriti povoljniju investicijsku klimu smanjenjem porezne presije, stvaranjem fleksibilnijeg tržišta rada, ukidanjem birokratskih prepreka i drugih već ranije identificiranih čimbenika koji su u domeni prvenstveno političkog a ne ekonomskog utjecaja. Ekonomska kriza koja u ovom trenutku potresa Europsku uniju zasigurno će negativno utjecati na inozemnu potražnju za hrvatskim proizvodima, time dodatno otežavajući proces i provođenje potrebnih strukturnih reformi koje bi za cilj imale poticanje robnog izvoza i smanjenje vanjskotrgovinskog deficita Republike Hrvatske.

POPIS LITERATURE

- Albaum, G., Strandskov, J., Duerr, E., Dowd, L. (1989). *International marketing and export management*. Wokingham, UK; Reading, MA: Addison Wesley.
- Annavarjula, M.G., Beldona, S. (2000). "Multinationality-performance relationship: a review and reconceptualization", *International Journal of Organizational Analysis*, 8(1), 48–67.
- Balassa, B. (1978). "Export and economic growth", *Journal of Development Economics*, North – Holland Publishing Company, No. 5, str. 181-189.
- Barney, J.B. (2008). *Strategic Management and Competitive Advantage*. 2nd ed., Pearson Prentice Hall.

- Contractor, F.J., Kundu, S.K., Hsu, C. (2003). "A three-stage theory of international expansion: the link between multinationality and performance in the service sector", *Journal of International Business Studies*, 34(1), 5–18.
- Fahy, J. (2002). "A resource-based analysis of sustainable competitive advantage in a global environment", *International Business Review* 11, 57–78.
- Gomes, L., Ramaswamy, K. (1999). "An empirical examination of the form of the relationship between multinationality and performance", *Journal of International Business Studies*, 30(1), 173–198.
- Grant, R.M. (2010). *Contemporary strategy analysis*. 7th ed., Wiley & Sons, United Kingdom.
- Hrvatska narodna banka, *Bilten HNB br. 171. tablica H-6 za izvoz-uvoz roba za godine 2008.-2010.*, http://www.hnb.hr/publikac/bilten/statisticki_pregled/h2.xls
- Islam, M.N. (1998). „Export expansion and economic growth: testing for cointegration and causality“, *Applied Economics*, London, Routledge, Vol. 30., No.3, str.415-424.
- Knight, G. (2000). "Entrepreneurship and marketing strategy: The SME under globalization", *Journal of International Marketing*, 8(2): 12–32.
- Knight, G., Cavusgil, S.T. (1996). "The born global firm: A challenge to traditional internationalization theory", *Advances in international marketing* (8). Greenwich, CT: JAI Press. pp. 11–26.
- Kravis, I. B. (1970). "Trade as a Handmaiden of Growth: Similarities between the Nineteenth and Twentieth Centuries", *Economic Journal*, No. 80., str. 870-872.
- Krugman, P.R., Obstfeld, M. (2009). *Međunarodna ekonomija*. Sedmo izdanje, Mate, Zagreb.
- Lee, J., Habte-Giorgis, B. (2004). "Empirical approach to the sequential relationships between firm strategy, export activity, and performance in U.S. manufacturing firms", *International Business Review* 13, 101–129.
- Ling-yee, L., Ogunmokun, G.O.(2001). "Effect of Export Financing Resources and Supply-Chain Skills on Export Competitive Advantages: Implications for Superior Export Performance", *Journal of World Business* / 36(3) / 260–279.
- Loane, S., Bell, J.D., McNaughton, R. (2007). "A cross-national study on the impact of management teams on the rapid internationalization of small firms", *Journal of World Business* 42, 489–504.
- Manolova, T.S., Manev, I.M., Gyoshev, B.S. (2010). "In good company: The role of personal and inter-firm networks for new-venture internationalization in a transition economy", *Journal of World Business* 45, 257–265.
- Michalopoulos, C., Jay, K. (1973). "Growth of Exports and Income in the Developing World: A Neo-classical View", *A.I.D discussion paper*, 28, Washington, D.C.

- Mikic, M., Gilbert, J. (2008). „Trade Statistics in Policymaking“, *A Handbook of commonly used Trade Indices and Indicators*, dostupno na <http://www.scribd.com/doc/57309387/9/Export-Import-Coverage>
- Monthly Bulletin of Statistics, (2011). Issue No. 1081, Vol. LXV, No.7.
- Organization for Economic Cooperation and Development (2000). *Enhancing the competitiveness of SMEs in transition economies and developing countries in the global economy and their partnership with SMEs of OECD countries*. Paris, France: OECD.
- Petersen, B., Welch, L. S., Liesch, P. W. (2002). “The Internet and foreign market expansion by firms”, *Management International Review*, 42(2): 207–221.
- Pangarkar, N. (2008). “Internationalization and performance of small-and-medium sized enterprises”, *Journal of World Business*, 43: 475–485.
- Riahi-Belkaoui, A. (1998). “The effects of the degree of internationalization on firm performance”, *International Business Review*, 7(3), 315–321.
- Ruigrok, W., Wagner, H. (2003). “Internationalization and performance: an organizational learning perspective”, *Management International Review*, 43(1), 63–83.
- Root, F.R. (1987). *Entry Strategies for International Markets*. Lexington MA: Lewington Books.
- World Statistics Pocketbook 2010, str. 55, 180, 208.

ANALYSIS OF THE INTERNATIONAL TRADE OF GOODS OF THE REPUBLIC OF CROATIA IN THE PERIOD FROM 2001 TILL 2010

Summary

This paper analyzes the international trade of goods of the Republic of Croatia and its main macroeconomic trend determinants in the period from 2001 till 2010. The main goal of the paper is, using secondary data from the Croatian Bureau of Statistics, to determine the involvement and influence of certain counties in the international trade of goods of the Republic of Croatia. The paper explores the level of the international trade of goods, import dependency, export growth, degree of openness and involvement of the Republic of Croatia and its counties in the international trade of goods. In this paper are also determined the aspects and influence of recession on the international trade of goods. The results indicate the low export growth of goods and high import dependency of Croatian economy over the analysed period.

Key words: international economy, international trade of goods, Croatian competitiveness, imports, exports, recession